

УДК 796.81/.85.015

М. В. Ложечка

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ
КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ
ПІДГОТОВЛЕНОСТІ БОРЦІВ**

Аналізуючи стан проблеми теоретико-методологічних аспектів у спортивній боротьбі, науковці відзначають, що в найближчі роки дослідна робота повинна бути зосереджена на питаннях прогнозування спортивних досягнень; орієнтації та відбору перспективних спортсменів; розробки модельних характеристик найсильніших борців світу; оптимізації управління тренувальним процесом.

Відомим є той факт, що ефективне управління тренувальним процесом пов'язане з використанням різноманітних модельних характеристик підготовленості спортсмена [10]. Зокрема, А. Новиков вказує на те, що розробка теоретичних основ моделювання найсильніших спортсменів світу є втіленням вимог та основних тенденцій розвитку будь-якого з видів спорту [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій [1; 5; 7; 10] вказує на те, що у сучасній спортивній науці та практиці досить актуальною залишається проблема визначення критеріїв оцінки техніко-тактичної підготовленості в різних видах спортивної боротьби. На думку провідних фахівців визначення критеріїв оцінки техніко-тактичної підготовленості, дозволяє встановити основні особливості становлення майстерності борців в процесі тренувальних занять і змагальної діяльності. Нерівномірний розвиток окремих сторін підготовленості, об'єктивно відображає методику тренування, природні дані конкретного спортсмена, а також закономірності комплексного прояву різних якостей та здібностей.

Роботу виконано у відповідності із темою 2.8 кафедри олімпійського і професійного спорту ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» «Удосконалення підготовки спортсменів в окремих групах видів спорту» Зведеного плану НДР Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України у сфері фізичної культури і спорту на 2011 – 2015 роки.

Зазначене вище обумовило формулювання мети дослідження – на основі аналізу матеріалу літературних джерел й опитування провідних фахівців обґрунтувати теоретико-методичні підходи до визначення критеріїв оцінки техніко-тактичної підготовленості борців.

У процесі дослідження було отримано наступні результати. За даними літературних джерел у різні роки автори пропонували низку критеріїв для оцінки техніко-тактичної підготовленості спортсменів.

Так, А. Новиков [7; 6] пропонує оцінювати технічну підготовленість по якісним та кількісним показникам.

Г. Туманян [11] вводить показники різнобічності та ефективності. При цьому показник різнобічності визначається процентним відчуттям груп прийомів, якими користувався борець в ході сутички, до загального; числу можливих груп прийомів і характеризує кількісне зростання техніки борця. Показник ефективності визначається процентним відношенням кількості вдалих спроб (оцінених суддями в 1, 2, 3, 5 балів і на туше) до загального числа спроб.

В. Волков [1] впроваджує додаткові показники (активності, частоти застосування прийомів, різноманітності техніки, результативності).

Наступним етапом у розвитку оцінки технічної майстерності були два додаткових показника, запропоновані Є. Чумаковим зі співавторами [12; 13]:

1. Показник рухової асиметрії – співвідношення між кількістю прийомів, виконаних вправо і вліво.

2. Якісний показник ефективності. Визначається відношенням результативності технічних дій до суми порожніх спроб і результативності успішних спроб.

А. Ленц та Ю. Крюков [4] розглядали наступні критерії для оцінки техніко-тактичної майстерності борців в одній сутичці: швидкість виграшу, швидкість програшу, ефективність атакуючих і захисних дій.

У своїх дослідженнях Н. Галковский, А. Новиков, В. Шустин [2] ввели коефіцієнт надійності атакуючих дій, а для оцінки різноманітності техніки у вільній боротьбі замість існуючих класифікаційних груп запропонували їх об'єднати в сім наступних груп: переклади в партер, кидки, збивання і контрприйоми в стійці, перевороти, кидки і контрприйоми в партері.

За рекомендаціями Р. Пілояна [9] пропонується звертати увагу на коефіцієнт ймовірності атаки: відношення кількості всіх атакуючих дій до кількості всіх вживаних атак і загроз атаки, як один із найважливіших показників техніко-тактичної підготовки борців.

Останнім часом, для ефективного контролю за техніко-тактичною стороною спортивної майстерності борців і ефективністю їх змагальної діяльності може служити методика, розроблена А. Новиковим та А. Петровим [8]. Ця методика за допомогою досить простих критеріїв дозволяє об'єктивно оцінити ефективність атакуючих і захисних дій, різноманітності техніко-тактичної майстерності, сильні та слабкі сторони спортсмена. Зокрема, рекомендується оцінювати наступні критерії:

1. Інтервал успішності атаки (ІУА) – середній час оціненими прийомами. Інтервал атаки (ІА) – середній час оціненими прийомами і спробами.

2. Середній бал (СБ) – відношення виграних балів до всіх виконаних прийомів або кількістю проведених сутичок.

3. Ефективність атаки (ЕА) – відношення виграних балів до суми виграних і програних балів.

4. Надійність захисту (НЗ) – відношення виграних технічних дій (ТД) до суми виграних і програних ТД.

5. Переважаюча результативність (ПР) – відношення виграних прийомів в стійці до суми всіх виграних прийомів (ефективність роботи в стійці і партері).

6. Різноманітність техніки (РТ) – кількість ТД з різних кваліфікаційних груп.

Таким чином, проведене дослідження дозволило зробити наступні

ВИСНОВКИ:

1. Аналіз спеціальної літератури зі спортивної боротьби дозволив встановити, що проблема визначення оцінки техніко-тактичної підготовленості борців, є недостатньо розробленою. Так, до цього часу різні автори вводять все нові і нові показники, вважаючи їх найбільш придатними та необхідними. Однак їх сутнісні характеристики не змінюються. Так, А. Ленц і Ю. Крюков вводять критерій швидкості виграшу. А це не що інше, як запропонований В. Волковим, В. Родновим. Е. Чумаковим критерій результативності, який визначається так само: відношення сумарної оцінки за вдало проведені прийоми. Тільки в першому випадку до одиниці часу в одній сутичці, а в другому – до кількості сутичок у змаганні.

2. Не зважаючи на недостатню розробленість досліджуваної проблеми, було обґрунтовано теоретико-методичні підходи до визначення критерій оцінки техніко-тактичної підготовленості борців, які спеціалізуються у різних видах спортивної боротьби. Встановлено, що для ефективного контролю за техніко-тактичною стороною спортивної майстерності борців рекомендується для оцінки різних сторін техніко-тактичної підготовленості використовувати наступні критерії: інтервал успішності атаки; середній бал; ефективність атаки; надійність захисту; переважаючу результативність; різноманітність техніки.

В процесі подальших наукових пошуків передбачається обґрунтування теоретико-методичних підходів щодо визначення критеріїв оцінки психологічної підготовленості борців.

Список використаної літератури

- 1. Волков В. П.** Исследование технико-тактической и физической подготовленности борцов самбистов: дис. на соиск. учен. степен. канд. пед. наук / В. П. Волков, ГЦОЛИФК. – М., 1971. – 186 с.
- 2. Галковский Н. М.** Моделирование характеристики сильнейших борцов в вольной борьбе / Н. М. Галковский, А. А. Новиков, Б. А. Шустин // Спортивная борьба : ежегодник. – М., Физкультура и спорт, 1976. С. 9 – 11.
- 3. Гожин В. В.** Теоретические аспекты техники и тактики спортивной борьбы / В. В. Гожин. – М. : Физкультура и спорт, 2005. – 168 с.
- 4. Ленц А. Н.** Показатели технико-тактического мастерства борцов / А. Н. Ленц, Ю. А. Крюков // Спортивная борьба: ежегодник. – М. : Физкультура и спорт, 1975. – С. 33 – 34.
- 5. Матвеев Л. П.** Основы

общей теории спорта и системы подготовки спортсменов / Л. П. Матвеев. – К. : 1999. – 320 с. **6. Новиков А. А.** Моделирование в спортивной борьбе / А. А. Новиков, А. Г. Оленик // Спортивная борьба : ежегодник. – М. : Физкультура и спорт, 1982. – С. 62 – 65. **7. Новиков А. А.** Основы спортивного мастерства : монография / А. А. Новиков. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Советский спорт, 2012. – 256 с. **8. Новиков А. А., Петров А. Н.** Система успешной подготовки ближайшего спортивного резерва / А. А. Новиков, А. Н. Петров // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 8. – С. 32 – 40. **9. Пилюян Р. А.** Индивидуализация подготовки спортсменов в видах единоборств: автореф. дис. докт. пед. наук / Р. А. Пилюян. – М., 1985. – 50 с. **10. Платонов В. Н.** Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения / В. Н. Платонов. – К. : Олимп. лит., 2004. – 808 с. **11. Туманян Г. С.** Спортивная борьба / Г. С. Туманян; Кн. П. Кинезиология и психология. – М. : Советский спорт, 1998. – 280 с. **12. Чумаков Е. М.** Техничко-тактические показатели самбистов различной подготовленности / Е. М. Чумаков, В. Г. Еганов // Спортивная борьба: ежегодник. – М., 1982. – С. 23 – 27. **13. Чумаков Е. М.** Индивидуальное планирование тренировки самбиста / Е. М. Чумаков, С. Ф. Ионов. – М., 1986. – 59 с.

Ложечка М. В. Теоретико-методичні підходи до визначення критеріїв оцінки техніко-тактичної підготовленості борців

У статті представлено результати аналізу літературних джерел з проблеми дослідження техніко-тактичної підготовленості борців. Узагальнено результати дослідження вітчизняних вчених з даної проблеми. Обґрунтовано теоретико-методичні підходи до визначення критеріїв оцінки техніко-тактичної підготовленості борців. Отримані дані дозволяють об'єктивно оцінити ефективність атакуючих і захисних дій, різноманітності техніко-тактичної майстерності, сильні та слабкі сторони спортсмена.

Ключові слова: підготовленість, дослідження, техніка, тактика, борці, критерії.

Ложечка М. В. Теоретико-методические подходы к определению критериев оценки технико-тактической подготовленности борцов

В статье представлены результаты анализа литературных источников по проблеме исследования технико-тактической подготовленности борцов. Обобщены результаты исследования отечественных ученых по данной проблеме. Обоснованы теоретико-методические подходы к определению критерия оценки технико-тактической подготовленности борцов. Полученные данные позволяют объективно оценить эффективность атакующих и защитных действий, разнообразие технико-тактического мастерства, сильные и слабые

сторони спортсмена.

Ключевые слова: подготовленность, исследование, техника, тактика, борцы, критерии.

Lozhechka M. V. Theoretical and Methodological Approaches to the Definition of Criteria for Evaluating the Technical and Tactical Training of Wrestlers

The paper presents an analysis of literature on the problem of study of technical and tactical training of wrestlers. The results of research of domestic scientists are generalized. The analysis of the latest researches and publications testifies that modern sports science and practice is remained by the problem of determination of estimation criteria of technical and tactical training in the different types of sports wrestling. Efficient management of training is related with the use of various model characteristics of sportsman degree of training. Development of theoretical bases of modelling of the strongest sportsmen is the implementation of requirement and basic tendencies of development in any kind of sports. The analysis of the latest research and publications indicates that contemporary sports science and practice is a very topical problem of determination technical and tactical training in various kinds of sports wrestling. According to the leading specialists, the evaluation of determination criteria in technical and tactical training allows us to determine the basic peculiarities for the formation of mastery in wrestlers during training spells and competitive activity.

Key words: training, research, technician, tactics, wrestlers, criteria.

Стаття надійшла до друку 20.02.2013 р.

Прийнята до друку 29.03.2013 р.

Рецензент – д.н.з ф.в.і с., проф. Максименко І.Г.

УДК 796.077.5:796.61.093.55

Т. Л., Полулященко, А. І. Півоваров

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ РІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ ДЮСШ З ВЕЛОСИПЕДНОГО СПОРТУ В ГРУПАХ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ, ЯКІ СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ З КРОС – КАНТРИ

Основними нормативними документами планування тренувальних навантажень в ДЮСШ є спеціально розроблені навчальні спортивні програми. Навчальні програми для велосипедного спорту були розроблені: з їзди на треку в 2004 р., з їзди на шосе в 2004 р. та в 1999 р. з БМХ і маунтенбайку. Дослідження вище вказаних джерел свідчать про